

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1152

מסכת יומא ע' - ע"ו ♦ מעשר שני א', ו' - ב', ב'

בס"ד, י' תמוז תשפ"א

השבוע בגליון

- ♦ תקנות הגאונים לעשרת ימי תשובה
- ♦ כוונות ורמזים בכל מילה בתפילה
- ♦ לבקש בהדרגה
- ♦ החיים הנצחיים והחיים בעולם הזה
- ♦ מותר לשתות מים ביום הכיפורים?

- ♦ קריאת פרשת "ואברהם זקן" לחתן
- ♦ קריאה התורה בעל פה
- ♦ הבנים נמשכים אחר משפחת האם
- ♦ למנוע כלימת החתן
- ♦ תכלת - צבע ירוק

בשורה לקוראי הגליון!
ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

סיפורה של מיטה

את האוטובוסים של "המקשר", האוטומבילים העתיקים והמקרטעים, אני מכיר מהסיפורים בלבד. אבל, בני הדור ההוא, שנסעו באוטומבילים הללו שהעלו עשן על כל סביבותיהם, מתארים אותם בצבעים חיים כל כך, עד שמבלי משים אתה לופת את כסאך בידך, כדי להמנע מטלטולי הדרך הקשים. הם גם לא ישכחו לספר על המנוע שהיה ממוקם באמצע האוטובוס ואף שלא תמיד עלה בידו להעלות את האוטובוס על תכולתו במרומי הקסטל, לעולם היה משמיע קולות וברקים, כהוכחה להשתדלותו. חדי הזיכרון שבהם, לא ידלגו גם על ספסלי העץ הארוכים שנקבעו בדפנות ה"מכונה" לרווחת הנוסעים. כך או כך, בחודש אב, לפני שנים רבות שירך אוטומביל שכזה את דרכו בעצלתיים בכבישי הצפון כשהוא נושא על גגו חפץ מוזר ביותר.

★ ★ ★

דף ע/א חד גברא בתרי ספרי

קריאת פרשת "ואברהם זקן" לחתן

בפרשו את גמרתנו כותב הריטב"א: "ומכאן נהגו לקרוא לחתן בפרשת 'ואברהם זקן' בעל פה...". אכן, היו קהילות בישראל בהן רווח מנהג עתיק בשנים, שהריטב"א מעיד כי נהג כבר בתקופת הגאונים, שחתן העולה לתורה בשבת חתן, קוראים לפניו פרשת "ואברהם זקן" בא בימים". על טעמו של מנהג זה נרחיב מיד, אך תחילה נפתח בגמרתנו.

קריאה התורה בעל פה: במשנה מבואר, כי ביום הכיפורים היה הכהן הגדול קורא את פרשת "עבודת יום הכיפורים" בחומש ויקרא ולאחר מכן קרא בעל פה (!) פסוקים מחומש במדבר העוסקים בקרבנות המוספים. הגמרא מסבירה, כי לא גללו את ספר התורה מחומש ויקרא לחומש במדבר מפני טורח הציבור, ולא הביאו ספר תורה אחר לקרוא בו, לפי שאין אדם אחד קורא בשני ספרי תורה, שהדבר כעין בזיון לספר התורה הראשון, שיאמרו כי חסרה בו פרשיה או שנמצא בו פסול. ברם, אם קוראים בעל פה, מוכח כי אין צורך בקריאה מתוך ספר, וממילא אין בכך בזיון לספר שסגרו זה עתה.

על כך כותב הריטב"א, כי לפיכך נהגו לקרוא לחתנים בעל פה את פרשת "ואברהם זקן", שהרי החתן עולה לתורה וקורא בפרשת השבוע, ואחר כך מוסיף לקרוא "ואברהם זקן" בעל פה, הואיל ואין ראוי לגלול לחומש בראשית, מפני טורח הציבור, וגם לקרוא בחומש אחר אין ראוי, כאמור. **הבנים נמשכים אחר משפחת האם:** טעמו של מנהג זה מנמק רבינו בחיי (בראשית ג), להזכיר לחתן שאין נושאים אשה משום תארה, שררה או ממון, אלא עליו להתכוון לשם שמים, לדבק במשפחה הגונה. לפיכך קוראים לפניו פרשה זו, בה מצווה אברהם אבינו ע"ה על אליעזר עבדו, לתור אחר אשה הגונה לבנו יצחק. מוסיף רבינו בחיי, "לפי שהבנים נמשכים במידותיהם בטבע אחר משפחת האם". היו קהילות שנהגו להוציא שני ספרי תורה, והחתן עלה לתורה בפרשת "ואברהם זקן" בלבד, אך הריטב"א יוצא חוצץ נגד מנהג זה, היאך יברך החתן ברכה לפני הקריאה ולאחריה, אחר שהקריאה אינה מחובת היום.

ואילו התשב"ץ (ח"ב סימן ל"ט) אינו דוחה מנהג זה וכותב כי אין איסור בדבר, שכן, גמרא מפורשת היא שבשבת אפשר להוסיף קוראים על שבעת הקוראים הקבועים, ומכאן, הוא מסיק, כי מותר להוסיף קריאת פרשות נוספות.

זעילוי נשמת

הר"ר **יהודה דוד** ז"ל
ב"ר פנחס יוסף ז"ל
נלב"ע י"ב בתמוז תשס"ג
תנצב"ה

זעילוי נשמת

הר"ר **אליעזר מילר** ז"ל
ב"ר פנחס ז"ל
נלב"ע ט' בתמוז תשמ"ה
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

זעילוי נשמת

הבחור **אהרון פרידמן** ז"ל
ב"ר אליעזר דוד ז"ל
נלב"ע י"ג בתמוז תשמ"ג
תנצב"ה

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' **אברהם** ז"ל ב"ר ישראל שמעון ז"ל
נלב"ע ע"ש ק"י"ג בתמוז תש"ם **תנצב"ה**
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

נר ה'
נשמת
אדם

למנוע כלימת החתן: בתוך עיסוקו בדברים מתקשה התשב"ץ על אודות מקורו של מנהג זה, שלא נזכר בתלמוד, והוא מציע שתי סיבות לדבר. האחת, כי "רוב חתנים הם עמי ארצות ואינם יודעים לקרוא והרגילו אותם לקרוא פרשה ידועה, אפילו לעמי ארצות". כלומר, בתקופת התלמוד נהגו (עיין מגילה כא/ב, ובתוספות גיטין ט/ב), כפי שנוהגים כיום רבים מעדות המזרח, שהעולה לתורה קורא בתורה בעצמו. כדי למנוע את כלימת החתן מול בני המשפחה שנקבצו לשבת חתן, הנהיגו לקרוא פסוקים אלה שהכל ידעם. כמו כן, הוא מוסיף, יש פרשות שבהן יש פסוקי קללה, שהחתן אינו אוהב לעלות בהן לתורה, לפיכך בחרו פרשה קבועה שיש בה מעניין הזיווגים.

בסיום דבריו הוא מציין, כי מן הראוי שהחתן יקרא תחילה שלשה פסוקים מפרשת השבוע, ואחר כך יקרא על פה את פרשת "ואברהם זקן" [כדברי הריטב"א הנ"ל].

עוד שנים רבות רווח המנהג. בספר "מנהגי מצרים" כתוב, כי "אחרי שהחתן בירך את הברכה האחרונה, היו קורים מן החומש בניגון ערב את פרשת "ואברהם זקן", וכן מובא בספר "מנהגי אלג'ר".

דף עא/ב-ב/עב/א תכלת וארגמן ותולעת שני

התכלת הארגמן ותולעת השני

בגדי הכהנים נתפרו מבד שהכיל שלשה מינים: צמר, ארגמן ותולעת שני, כציווי התורה (שמות ט/א): "וּמִן הַתְּכֵלֶת וְהָאֲרָגְמָן וְתוֹלַעַת הַשָּׁנִי עָשׂוּ בְגָדֵי שָׂרָד לְשָׂרֵת בְּקֹדֶשׁ". בגדי הכהונה המיוחדים לכהן הגדול נעשו מ"צֵהָב תְּכֵלֶת וְאֲרָגְמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ".

"שש" הוא פשתן, כמבואר בסוגייתנו. מה הם תכלת, ארגמן ותולעת שני? במסכת יבמות פ"ד (ב/ד) מבואר, כי "תכלת" הוא צמר צבוע בצבע תכלת, ורש"י ותוספות (שם) מפרשים, כי גם ארגמן ותולעת שני הם מיני צמר שנצבעו בצבעים שונים, על שמם נקראו.

תכלת - צבע ירוק: לגבי גווני צבע התכלת אין אחידות דעים. הרמב"ם (הלכות כלי המקדש פ"ח הלכה י"ג) מבאר, כי התכלת הוא "הצמר הצבוע כעצם השמים, שהוא פתוק [- מעורב -] מן הכחול". "הכחול" - תכלת. לעומת זאת, רש"י סובר (שמות כה/ד, ועוד), כי "תכלת" הוא צבע ירוק! במקומות אחרים אפשר למצוא, כי התכלת הוא צבע הנוטה לשחור (עיין אבן עזרא ריש פרשת תרומה, בפירוש הארוך ובפירוש הקצר, ועיין ברמב"ם הלכות יציאת פ"ב ה"ה), ויש שנקטו שהוא כחול כהה (עיין הקדמת התפארת ישראל לסדר מועד, ועיין תו"ש מילואים לתרומה א).

צבע הארגמן מתואר על ידי הרמב"ם (שם), כצבע אדום, כמו כן צבע תולעת שני הוא צבע אדום (ראה רמב"ם הלכות פרה פ"ג הלכה ב'; רש"י ישעיה א/יח).

הגרגרים האדומים: כיצד מפיקים את הצבע האדום מתולעת השני. הרמב"ם מסביר: "והתולעת היא הגרגרים האדומים ביותר הזדומים לגרעיני החרובים והן כמו האוג ותולעת כמו יתוש יש בכל גרגיר מהן".

מדוע לא השתמשו במשכן בחוטי משי? על כוונת דבריו אפשר ללמוד מדברי רבינו בחיי (שמות שם) המסביר, כי בכל כלי המשכן ובגדי הכהונה אין חוטי משי, מפני שחוטם אלה מופקים על ידי תולעים, והתולעים אינן כשרות לאכילה. מוסיף רבינו בחיי, כי גם צבע תולעת שני לא הופק מדמה, שהרי התולעת אינה כשרה לאכילה, "אלא מתוך גרגרים שהתולעת בתוכם".

בניגוד לדברי רבינו בחיי, סוברים רבים כי צבע תולעת השני מופק מגופה של התולעת עצמה. דעות אלו מסתייעות בנאמר בתלמוד הירושלמי (כלאים פ"ט הלכה א'), כי צבע תולעת השני הוא "דבר שיש בו רוח חיים", היינו, צבע מבעל החיים עצמו (ראה תו"ש שם).

'קרמז' - רפואה למחלות מעיים: כיצד אכן השתמשו בצבע שהופק מתולעים האסורות לאכילה? ובכן, מתברר כי צבע זה אף היה נאכל על ידי יהודים! בעבר כינוהו 'קרמז', והוא הומלץ על ידי הגר"ח פלאגי' כרפואה למחלות מעיים, תוך שהוא מפרט, כי הצבע מופק מ"תולעת שני טחון היטב עד אשר דק, ונותן במים ושותה המים" (רפואה וחיים פרק י"ב אות רל"ב, מובא בספר מזהב ומפז עמוד ק"ל).

כיצד מותר לגמוע משקה זה? כאשר מתוודעים לדברי מהר"ם חביב (מובא במעם לועז בפרשת תרומה דף תתקל"ח) המתאר את תהליך הפקת הצבע מתחילתו, הדברים מתבארים. מהר"ם חביב כותב, כי באילנות סרק מסויימים גדלים פירות סרק זעירים, ובתוך כל פרי רוחשות כמאה תולעים גדושות דם. "והסוחרים קונים אותם... ומניחים אותם להתייבש בשמש בתמוז ובאב, ומחמימות השמש מתים התולעים האלו ומתייבשים העדשים... ושורים עדשים אלו במים ונעשים אדומים כמו דם... ובו צובעים בגדים וחפצים, וכן שמים במרקחות ובסוכר פרחים, כדי שיתקבל צבע נאה... הוא צבע המשמח את הלב ואין איסור בזה... כיוון שמתייבשים ונעשים כמו עפר" (ע"ש שמאריך, ומובא גם בספר מזהב ומפז שם). מכאן שאף צבע המופק מהתולעת עצמה מותר לשימוש בבגדי כהונה ללא פקפוק, וכך נקטו ראשונים ואחרונים רבים כי צבעו בתולעת גופה (ראה מזהב ומפז שם עמוד קל"א).

ישיבת "קול תורה" שבשכונת בית וגן הירושלמית, שוכנת כיום בבניינים מרווחים. היו ימים, בתחילת דרכה של הישיבה, שראשיה ומייסדיה, הגאון רבי יחיאל מיכל שלזינגר זצ"ל והגאון רבי ברוך קונשט זצ"ל, נאלצו לנהל את ישיבתם בצמצום רב, וכך, כאשר ביום מן הימים עלם חמדות התדפק על דלת הישיבה, מתוך שחשקה נפשו בתורה, השיב לו הרב קונשט זצ"ל, כי יאות בשמחה וברצון לקבלו לישיבה, אלא, שאזלו ה... מיטות. הבחור פער את פיו בתמהון, אך ראש הישיבה סיבר את אזניו, כי מצבה הפיננסי של הישיבה בכי-רע, חובותיה נמתחו מעל ומעבר לגבולות שמנהליה יכולים להרשות לעצמם, ולא נותר במשרדי הישיבה כסף, אף לא לרכישת מיטה. "בני היקר. אם חשקה נפשך בתורה, מצא מיטה, הנח אותה בישיבה, והצטרף אלינו לשקוד על דלתות התורה והעבודה", סיים ראש הישיבה.

מספר שעות אחר כך, עשה הבחור את דרכו לצפון הארץ, אל ביתו. סיפר להוריו את המתרחש עמו, וכעבור זמן לא רב, יצא את הבית כשעל גבו "מיטת סוכנות", שהוא קיבל מן השלטונות בעת עלייתו לארץ ישראל. מיטות מסוג זה פיארו את בתיהם של רבים מסבינו. אלו היו מיטות ברזל כבדות, מוצקות וגדולות, שלשבחן אפשר לומר כי מעולם לא נשברו.

בקושי רב תמרן מיודענו את דרכו ברחובות עירו לעבר תחנת ההסעות, ובהגיע האוטובוס העמיס את המיטה על גגו, ובטרם החל הנהג בנסיעה הזדרז הבחור, נכנס לתוך האוטובוס, פתח את חלון הברזל שבגג, ואחז בידי את כרעי המיטה.

עולים על רכבת הלימוד

מצטרפים לאלפי הלומדים קטעי גמרא, משנה והלכה מדי יום ביומו, בכל זמן ובכל מקום. זוהי ההזדמנות לקבוע עיתים לתורה: לומדים כמה דקות וחוכים בסיפוק רוחני עצום!

קבע עיתים ללימוד * 3029 עכשיו

חודש ראשון התנסות חינם

דף עג/ב הם שלא ביחנו...

"זכרנו לחיים טובים"

אנשי כנסת הגדולה, אשר החלו להטביע את חותמם לאחר חורבן בית ראשון, קבעו את נוסח התפילה והברכות (ראה רמב"ם הלכות ברכות פ"א הלכה ה'). עם זאת, בתקופת התלמוד ואף בתקופת הגאונים התווספו קטעים לנוסח התפילה.

תקנות הגאונים לעשרת ימי תשובה: בין תקנות הגאונים נמנות התפילות שאנו מוסיפים בתפילת העמידה בעשרת ימי תשובה: "זכרנו לחיים... וכתבנו בספר החיים"; "מי כמוך... זוכר יצוריו לחיים..."; "כתוב לחיים..."; "בספר חיים...". לתפילות אלו יש מקור במסכת סופרים (פרק י"ט), אך הגאונים תיקנו לאמרן בתפילת העמידה.

יש מהראשונים ששללו את אמירתן, לפי שחז"ל אמרו (ברכות לד/א): "אל ישאל אדם צרכיו לא בשלש ראשונות ולא בשלש אחרונות", והוספות אלו נתקנו לאמרן בשלש הברכות הראשונות של תפילת העמידה ובשלש הברכות האחרונות (ראה בה"ג, מובא בטור וב"י או"ח סימן תקפ"ב). מאידך, יש מן הראשונים שסברו (תוספות ברכות יב/ב, וטור שם בשם ר"י), כי הוספות אלו נתקבעו בתפילת העמידה, עד שמי שלא אמרן - יחזור ויתפלל!

אנו נוהגים לומר הוספות אלו, אך מי שחיסרן אינו צריך לחזור על תפילתו, ובמאמר הבא נעסוק בדיון מעניין שהתפתח בין הראשונים לגבי נוסחן המדויק.

הוספת חכמי צרפת: ככל הנראה בנוסח המקורי לא נתקן לומר "חיים טובים", אלא "חיים" בלבד. במהלך השנים הנהיגו חכמי צרפת (ראה סידור רבינו שלמה ב"ר שמשון מגרמייזא, מהדורת הרשלה, עמוד רכ"ב) להוסיף "חיים טובים", ויש מן הראשונים שביקרו מנהג זה וכתבו, כי הם "שגו הרבה מאד" (שם).

כוונות ורמזים בכל מילה בתפילה: אחת הסיבות לאי הוספת ה"טובים" נובעת מכך שמחברי התפילה כיוונו בכל מילה ואות שבנוסח התפילה, ויש רמזים טמירים ונסתרים שאיננו מודעים להם כלל. כך למשל, ב"זכרנו לחיים..." יש אחת עשרה מילים כנגד הפסוק (יחזקאל יח/כג), "החפץ אחפוץ מות רשע...", ויש במשפט זה שישים ושמונה אותיות כנגד המילה "חיים". הוספת המילה "טובים" משבשת, איפוא, תפילה זו.

ברם, ראשונים אחדים נוקטים כי יש להוסיף ולהדגיש "חיים טובים", שהרי בקשתנו היא לחיים טובים, ולא לחיים בלבד, העלולים להיות אומללים (ספר המנהיג, הלכות ר"ה דף נב/א, מחזור ויטרי סימן שכ"ח עמוד 366, ואורחות חיים, בין סדר תפילת ר"ה סימן א'). הוכחה לדברים הם מביאים מסוגייתנו.

בגמרתנו נאמר, כי בצאת בני ישראל למלחמה כנגד שבט בנימין, בעת מעשה פלגש בגבעה, הם שאלו באורים ותומים פעם ופעמיים אם לצאת למלחמה ונענו בחיוב, אך ניגפו מפני שבט בנימין. בשתי פעמים אלו לא שאלו אם יצא, אלא אם לצאת, ונענו כי יש לצאת, אך לא הובטח להם כי יצא. רק בפעם השלישית שאלו אם יצא במלחמה ונענו בחיוב, ואכן הם ניצחום. הרי לנו, כי כאשר מתפללים לפני הקב"ה, יש להתנסח באופן בהיר, ברור ומסודר. חיים טובים. בעל המנהיג מוסיף על כך, כי האומר "חיים טובים" - "הרי זה זריז ונשכר".

הימים הנוראים - עת רצון: ואילו רבינו תם סובר (מחזור ויטרי שם), כי נכונים הדברים, שיש להתפלל באופן ברור, אך שונים הם הימים הנוראים, שעת רצון הם, ובתקופה זו אין הקב"ה מעניק מתנה לחצאין, ומי שבקשתו לחיים נענית, זוכה בחיים טובים.

לבקש בהדרגה: הלהכה נפסק, כי ב"זכרנו לחיים" הנאמר בתחילת תפילת העמידה [בברכת אבות ובברכת גבורות], אין להוסיף "טובים", אלא בבקשת "וכתוב לחיים", הנאמרת בברכת ההודאה, ובבקשת "בספר חיים" שבברכת "שים שלום" יש להוסיף "טובים". טעם הדבר, מפני שיש לבקש בהדרגה. תחילה מבקשים חיים, ולאחר מכן מוסיפים לבקש שהם יהיו טובים (טור שם, ע"ש ראה ממדרש). לדעת הב"ח (שם) גם ב"וכתוב" אין לומר "טובים" אלא רק ב"ספר חיים", מפני שתחילה מבקשים שיזכרנו הקב"ה לחיים. אחר כך מבקשים שיכתבנו לחיים, או אז בפעם השלישית מוסיפים "טובים", "דאין תועלת, לא בזכירה ולא בכתיבה, אם לא יהיו חיים טובים".

נסיים בדברים נפלאים שכתב הגאון רבי חיים פרידלנדר זצ"ל (שפתי חיים, מועדים א) על פי דברי הרמח"ל. בימי הדין נידון האדם בשני מישורים. דנים על מעמדו הרוחני, כיצד להגדירו, האם בספר צדיקים, בינוניים, או רשעים, ולאור קביעה זו מוכרע מה יהא גורלו הגשמי בשנה הקרובה.

החיים הנצחיים והחיים בעולם הזה: בשתי הברכות הראשונות אנו מבקשים "זכרנו לחיים" ו"זוכר יצוריו לחיים", וכוונתנו היא לחיים הרוחניים, לחיים הנצחיים, שלאור בקשת הסליחה והמחילה יקבע מעמדנו כצדיקים. על כך אין להוסיף "לחיים טובים", אין צדיק טוב וצדיק לא טוב... אולם, בברכות האחרונות אנו מוסיפים "וכתוב לחיים טובים", ו"בספר חיים ברכה", ובקשתנו היא על ענייני העולם הזה, כגון, פרנסה טובה, ברכה ושלוש בשנה הבאה. בבקשות אלו ראוי להוסיף שיהיו "חיים טובים".

דף עט/א בציר מהכי - לא מיתבא דעתיה

מותר לשתות מים ביום הכיפורים?

מפליא ביותר לגלות שיש מהפוסקים שדנו אם שתיית מים ביום הכיפורים אסורה מן התורה! כמבואר בסוגייתנו, איסור אכילה ושתייה ביום הכיפורים נלמד מצווי התורה "ועיניתם את

מן הצפון עד... ירושלים. שעות ארוכות עמד הבחור, שאהבת התורה יקדה בליבו בלא מיצרים, כשידיו מאובנות אל על, אצבעותיו האדימו מן המתכת הלוהטת, כפות ידיו נצרבו בחום השמש, זרועותיו התחככו ללא הרף במסגרת החלון המהבילה, שריריו רעדו ממאמץ, והוא - פניו לירושלים עיר הקודש, ללמוד תורה.

סוף סוף, לאחר שעות ארוכות ומייגעות הופיע האוטובוס בשערי ירושלים ועל גגו המיטה. ברחוב קינג ג'ורג' כיבה הנהג את המנוע האומלל, והודיע על סיום הנסיעה. בימים ההם לא היתה תחבורה מסודרת ממרכז העיר לשכונות השונות. בלא אומר ודברים, תפס הבחור את מיטת הסיכנות, העמיסה על גבו, היטיב את אחיזתו במזוודתו, ויצא אל הדרך. הולכים ללמוד תורה.

בערוב היום, נראתה דמות צנומה בפתח ישיבת קול תורה, ועל גבה מיטה ענקית. הוא הגיע אל המנוחה ואל הנחלה.

הרב מ. א. הי"ו מירושלים, ששיגר אלינו מעשה זה, הוסיף וציין, כי ה"בחור עם המיטה", הפך ברבות השנים לתלמיד חכם מופלג, ועדיין הוא מתגורר בקרבת הישיבה שבה למד תורה במסירות.

דומה, כי אף אם אנו חשים שלעשיית מעשים מעין אלו דרושה נחישות, אהבת תורה ויראת שמים בדרגה גבוהה, יש לשאוב לקח מוסר מאורח חיים של אותם אנשים רגילים למראה, שאהבת התורה שפיעמה בהם המריצתם לפעולות ומעשים מעוררי השתאות.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

"אחת לפני
השיעור ואחת
אחרי"

גם הר"ר ישראל, מגיד שיעור
מירושלים לא מותר.

2 משניות ביום וכל היום
נראה אחרת.

כולם מצטרפים
מה איתך?

לקבלת טפסון חודשי ראשון חינם

מתקשרים ומאירים את הנשמה! *3764

פנינים

דף עב/ב שאין תוכו כברו

שאיין תוכו ככברה

סיפר הגה"ח רבי שמאי גינצבורג: בהיותי ילד התחלתי ללמוד גמרא, וטעיתי בפירוש מאמר זה ופירשתי שאין תוכו 'כברה' - יש לכור את הטוב ולהשליך את הרע... המלמד דרדקי שחק לי והעמידני על טעותי; אולם כיום, עשרות שנים אחר כך, דומני שאין הפירוש רע כל כך...

דף עג/ב יום הכיפורים אסור באכילה ובשתיה

צום או צדקה?

מעשה בעשירי בעל נכסים שהתעלף ביום הכיפורים בבית מדרשו של הגה"ק בעל דברי חיים מצאנז זצ"ל. הורה הדברי חיים כי יעוררוהו מעלפוניו ויגישו לו לשתות על מנת להחיות את נפשו, אולם יאמרו לו, כי על כל כוס יתן סכום הגון לצדקה. **כאשר** מסרו למתעלף את הדברים - מיד חזר לאיתנו והמשיך בצומו כאילו לא אירע דבר... **אמר** הדברי חיים: מכאן שליצר הרע עדיף שיצום ביום הכיפורים מאשר שיתרום לצדקה... (סיפורי חסידים, מועדים).

דף עג/ב יום הכיפורים אסור באכילה ובשתיה

בין תשעה באב ליום הכיפורים

אמר אחד מגדולי החסידות: **מה** בין תשעה באב ליום הכיפורים - בתשעה באב, מי יכול לאכול; וביום הכיפורים - מי צריך לאכול...

חייל זקן

חולה זקן התמרמר בפני החז"א על שרופאים גזרו עליו לאכול ביום הקדוש, ולא לצום. וליבו דוי משום כך, שלא יוכל לצום. **אתה** לא תצום?! שאלו החזו"א. אתה תצום שני צומות!! **חז"ל** קבעו שהאוכל בתשיעי כאילו צם תשיעי ועשירי. וכל כך למה? אלא למדו אותנו כאן חז"ל, שרצון ה' לאכול בטי' בתשרי, כמו שרצונו שיצומו ב' בתשרי, ואתה, שמחוייב לאכול ע"פ ההלכה, אף בעשירי, זהו רצון ה' לדידך. ונמצאת צם ב' צומות. וסיים ואמר: אנו חיילים פשוטים, ואין אנו אלא מקיימים פקודות...

דף עד/ב אינו דומה מי שרואה ואוכל

הדלקת נרות שבת

המדרש אומר: "ויענך וירעיבך ויאכילך את המן - מכאן רמז להדלקת נרות בשבת". החיד"א ביאר על פי סוגייתנו, שלמרות שקיבלו את כל הטעמים במן, עצם זה שלא ראו מאכלים נחשב להם כעניו. וזהו איפוא הטעם של הדלקת נר שבת, כדי שיראה המאכלים שאוכל, על ידי כך יהיה שבע ולא יהיה בגדר עניו.

דף עה/א דאגה בלב איש ישחנה... ישחנה לאחרים

יתפלל בעד חבירו

אמר הגאון הקדוש מאלכסנדר זצ"ל: "ישחנה" מלשון תפילה, "ויצא יצחק לשווח בשדה". "ישחנה" לאחרים - יתפלל בעד אחרים ואז יענה תחילה [כמו שאמרו חז"ל המתפלל בעד חבירו נענה תחילה]... (אמירה יפה).

נפשותיכם" ודרשו חז"ל, כי על האדם להמנע מאכילה בשיעור "ככותבת" - תמר גדול, ומשתייה בשיעור "כמלא לוגמיו" [בגליון הבא נרחיב, אי"ה, בעניין כמלא לוגמיו], כדי לענות את נפשו. ברי לכל כי המים הם צורך בסיסי לאדם, ובלעדיהם אין לו קיום. ברם, נחלקו הפוסקים כיצד להגדיר את פעולת המים בגוף ואת התהליך שהם עוברים בו.

המזון הנכנס לגוף האדם מכיל יסודות תזונתיים רבים, המתפרקים במערכת העיכול על ידי מיצים המצויים בה, ומועברים למערכות הגוף. גם משקאות, כגון, יין וחלב, מכילים יסודות תזונתיים רבים המזינים את הגוף. מה לגבי מים?

בין ספרי השו"ת בולט ספר תשובותיו של רבי יעקב חאגיז, שכיהן כראש ישיבה בירושלים לפני כשלוש מאות וחמישים שנים, ואת תשובותיו קיבץ בספר שו"ת הלכות קטנות. באחת מתשובותיו (ח"ב סימן רפ"ב) הוא דן בשאלה שהוצגה בתחילת המאמר, האם השותה מים ביום הכיפורים חייב כרת, והוא אכן מצדד, כי מאחר שבמים אין יסודות תזונתיים המועברים אל מערכות הגוף, יתכן שהמים אינם אסורים בשתייה מן התורה, אלא מדרבנן. לפי דבריו, חולה הזקוק לשתות ביום הכיפורים, ישתה מים ולא משקה אחר! שהרי אם קיימת אפשרות, ודאי עליו להמנע מלעבור על איסור תורה. את שיטתו הוא מבסס על דברי הרמב"ם (פירוש המשניות עירובין פרק ג) המסביר, כי אין עושים "עירוב תחומין" במים, מפני "שהמים הן להוליך המזונות למקומות הצריכים, ואין בהם אלא הרחקת הנזק, הוא הצמא, אבל תועלת הזן אין בהם כלל". הרי לנו, כי המים חסרי ערך תזונתי [וע"ש מה שדן להוכיח מסוגייתנו].

המים מסירים עינוי נפש: דבריו המחודשים עוררו סערה בין הפוסקים, שרובם ככולם יצאו חוצץ לדחות את דבריו. ביניהם נמנה בעל שער הזקנים (בית מלוא סימן י"ט), התמה וטוען, כי אף על פי שהמים אינם מזינים, מיהו זה אשר יש בכחו לומר, כי שתיית המים אינה מסירה את עינוי הנפש עליו נצטוונו ביום הכיפורים?!

הגאון ממונקטאש זצ"ל (שו"ת מנחת אלעזר ח"ד סימן נ"ח) אף חולק על עצם הנחתו של רבי יעקב חאגיז. הוא מסביר, כי "ידוע לחכמי הרופאים והכעמיע [-כימיה-], שיש במים הרבה חלקים ממידי דמיון האדם, וגם יש הרבה ממעיינות מים שיש בהם חלקים". ברי, איפוא, כי המים מכילים חלקים רבים המזינים את גוף האדם. ברם, מאחר שאדם רגיל אינו מתייחס כך אל המים, ובעיני רבים אינם נחשבים כ"אוכל", לפיכך הורו חכמים, כי אין להשתמש בהם לעירוב תחומין, מפני שדעתו של אדם היא הקובעת אם המאכל בו הוא משתמש לעירוב חשוב בעינוי כדי לקבוע מקום שביתה במקום בו הוא מניח את העירוב. אולם, לעניין יום הכיפורים האיסור נקבע לפי האמת, וודאי ששתייתם אסורה מן התורה. אכן כך נוקטים הפוסקים להלכה, כי דין המים כשאר המשקים (וראה בספר שבת שבתון עמ' ר"ח).

גומרים ש"ס

ב-5 דקות ליום, זוכים בשפע גדול

ברכת גדולי ישראל

"... ובודאי בלימוד המשניות כלול כל התורה כולה"
 מרן שר התורה מרן ראש הישיבה
 הגר"ח קנייבסקי שליט"א הגר"ג אדלשטיין שליט"א

להתנסות חנים התקשר עכשיו: *3764

צעילוי נשמת

הרב **אליעזר בצלאל יוסף** ז"ל
בן האדמו"ר נתן דוד מפרצ'ווא זצ"ל נלב"ע י"ז תמוז
ורעייתו מרת **בלה איטה** ע"ה
בת ר' בן ציון ז"ל נלב"ע ט"ו תמוז
תנצב"ה
הונצחו ע"י בנם דוד ודבי רבינוביץ שיחיו - פ"ת

צעילוי נשמת

לזכרו לכבודו ולעילוי נשמתו של בעלי אבינו וסבנו היקר
הרב **מנחם משה גבירץ** ז"ל
בן הרה"ח יהודה ז"ל
ליום השנה הראשון להסתלקותו נלב"ע י"ג תמוז תשע"ח
תנצב"ה